

DE OUDE ELEMENTEN

18 oktober 1974

Goedenavond, vrienden.

Ook deze keer wil ik u eraan herinneren, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Volgens programma zullen wij deze keer een geestelijk onderwerp aansnijden. Ik koos als titel daarvoor:

DE OUDE ELEMENTEN

In de oudheid sprak men over lucht, vuur, water, aarde als elementen. Soms haalde mens er nog een vijfde kracht bij, de ether. Daarin meende men de gehele kosmos uit te kunnen drukken. Op zich kun je er geen bezwaar tegen maken, want het merendeel van de indelingen, die de mensen maken, komen voort uit de behoefte tot indelen, die de mens eigen is. Dergelijke indelingen hebben voor de mens over het algemeen ook een psychische om niet te zeggen geestelijke, betekenis. Vandaar, dat ik dit een geestelijk onderwerp acht.

De elementen in oude opvatting zijn voor de mens kennelijk ook geestelijk van zeer groot belang geweest gedurende een lange tijd. Indien wij rond 12.000 jaren in de geschiedenis teruggaan, treffen wij reeds dan z.g. inwijdingen van de elementen. Ook later treffen wij een dergelijke inwijdingsopvatting op vele plaatsen aan. Zo spelen de elementen niet alleen een rol bij de inwijdingen in de Mitra's dienst, maar ook in Griekse inwijdingen als bv. de Poseidonische en zelfs in zekere zin in de Eleusische mysterie. Het lijkt mij dan ook de moeite waard eens na te gaan wat hierin schuilgaat.

De opvatting die kennelijk een grote rol speelt, omschrijft men het beste als volgt: De mens is deel van de schepping. De mens is opgebouwd uit dezelfde krachten of elementen, waaruit alles in de schepping is opgebouwd. Trouwens, wanneer men in de bijbel leest dat God Adam vormt uit aarde en hem Zijn adem inblaast - lucht dus - zo ziet het er naar uit dat de oude elementen zelfs in het scheppingsverhaal zijn binnengedrongen. Mogelijk huldigden de joden, zij het op afwijkende wijze, dezelfde opvatting van vele inwijdingsscholen, die leerden dat de mens het kind is van de elementen. De mens is opgebouwd uit de verschillende krachten van de natuur en wanneer hij door wil dringen tot de essentie van eigen wezen en bestaan, zal hij deze elementen in zich dienen te overwinnen.

Nu klinken de paar gegevens, die men omtrent oude inwijdingen heeft, nogal griezelig. U kent ze waarschijnlijk: je daalt af in een duistere grot, wordt begraven, gedoopt met bloed, waarna men overeind mag komen om door het vuur heen te lopen. Kortom, alle elementen worden je dan aangedaan, behalve de lucht. Daar mag je zelf voor zorgen. In feite is het alles niet zo heel erg en gaat het voornamelijk om het tot stand brengen van geestelijke belevingen die verbonden zijn met stoffelijke symbolen en invloeden. In de oudste inwijding vinden wij het volgende: De mens wordt in het duister gebracht en bovendien nog geblinddoekt. Het vertrek, waarin hij zich bevindt, heeft vijf uitgangen. Meestal is het een soort keldertje onder een tempel of heilige plaats. Maar de zoeker naar inwijding mag maar langs één van die openingen de ruimte verlaten. Daar men in die dagen geen geduld had met mislukkingen, betekende een verkeerde keuze, dat je het niet overleefde. Daarna werd de mens geconfronteerd met water, een meer. Soms bevonden zich daarin enkele krokodillen, slangen, of andere dieren die gevaarlijk konden worden. Hij, die inwijding verlangde, moest hier doorheen zwemmen of waden. Daarna moest men een hellend pad of een soort trap op, die gemeenlijk uit heet gemaakte stenen bestond. Kwam men uiteindelijk zonder al te veel blaren boven aan, dan diende men volledig stil te blijven en mocht men geen deelhebben aan het gebeuren daar. Men voerde dan een mysterieospel op, waarbij een soort priesters met mombakkesen rondanste en zo. Op een gegeven ogenblik werd de zoeker naar inwijding "gewekt". Wat betekende dat iemand naar hem toekwam, hem een woord - vaak zijn nieuwe naam - influisterde en een teken overhandigde.

In die gevallen waarover ik spreek was dit gemeenlijk een staf met een symbool daarop gesneden. Waarop van de inwijdeling werd verwacht, dat hij op de juiste wijze zich bij de anderen zou voegen en mee zou doen in het spel. Slaagde men, dan was men volledig ingewijd.

Dat klinkt mogelijk als een spel. Maar de mens beleefde daarbij zaken, die voor zijn zelfkennis, zowel als voor zijn ontwikkeling van eigenschappen, van belang waren. De eerste beproeving, het graf, de aarde, de grot betekende: zelfoverwinning en moed. Want je moet het maar eens proberen in het duister in een onbekende ruimte te staan en dan te hopen dat je de juiste deur vindt, vooral wanneer men je tevoren uitvoerig heeft ingelicht, wat er met je zal gebeuren, wanneer je de verkeerde uitgang kiest. Een mens moet de moed hebben, tegen alle schijn en tegen alle kans in, zijn eigen weg te volgen. Een mens die werkelijk de inwijding wil, zal bovendien daardoor a.h.w. innerlijk gaan kijken wat juist is. De kans is groot dat hij op grond van deze innerlijke verandering gevoelig wordt voor kleine tekenen en zelfs alleen maar uitstralingen, zodat hij ondanks blinddoek en duisternis de goede weg zelfs zonder aarzeling zal kunnen vinden.

Dat zwemmen tussen mogelijk gevaarlijke dieren is ook al zo iets: Wanneer men zich beheerst en geen angst kent, zal er geen aanval volgen. Degene die hierin slaagt, geeft blijk van een sterk vertrouwen in zich en de mogelijkheid een gekozen doel te bereiken. Op het gedrag van de dieren in de vijver of stroom is bovendien het bewegingsritme en de uitstraling van de mens van grote invloed. Zijn dezen harmonisch dan zullen de dieren zich niet bedreigd voelen en dus ook niet aanvallen, tenzij uit honger - die zij wel niet gehad zullen hebben, omdat zij voor de groep door hun functie heilig plachten te zijn. Wat de proef van het vuur betreft: wie denkt aan de mogelijkheid te lijden hieronder, zal de reis niet kunnen halen. Maar wanneer men zich op het voor het ik werkelijk belangrijke kan concentreren, zal het lichaam zich eenvoudiger aanpassen en zal men veel meer kunnen verdragen. Zelfs indien een mens pijn heeft, zo zal hij in een toestand van concentratie deze kunnen voelen, zonder er werkelijk door beroerd te worden. Daarom lijkt mij ook dit deel van de inwijding in feite een beproeven zijn van de mens op het bezit van bepaalde eigenschappen.

Ten laatste moest men stil blijven staan enz. Daar de voorgaande proeven zeker langere tijd in beslag namen en waarschijnlijk reeds enige tijd voordien gevestigd diende te worden, waren de mensen die alle proeven doorstaan hadden, nogal uitgeput. Dan te moeten blijven staan tijdens het mysteriespel, dat vermoedelijk ook wel enkele uren duurde, vergt grote zelfbeheersing, terwijl de noodzaak je na het wekken op de juiste wijze binnen het geheel betekende dat je, ondanks die mogelijke uitputting, in staat moest zijn, alles goed te observeren. Want alleen daardoor was het mogelijk te begrijpen wat je eigen plaats in het geheel zou zijn, wanneer je eenmaal staf en woord had ontvangen. Je waardigheid, je mogelijkheden om te midden van andere ingewijden als vol aanvaard te worden, was echter afhankelijk van het vermogen van de inwijdeling, de juiste plaats zonder verdere waarschuwing in te nemen en juist te reageren. Slaagde men, dan werd men als volwaardig ingewijde aanvaard, faalde men opvallend, dan mocht men alleen maar als een soort leerling meedoen, zonder daarbij stem of gezag te hebben in de kring van ingewijden.

Het gaat duidelijk om de mens als geheel. Hij wordt zowel psychisch als fysiek op de proef gesteld. Gaan wij wat verder in de tijd, bv. Babylon, sommige streken in India, dan treffen wij ook hier inwijdingsscholen die wederom op de een of andere wijze de oude elementen betrekken bij hun inwijdingen, leringen en denkwijzen. Zeker de beproeving door vuur wordt soms vervangen door bv. een beproeving door warmte, of een andere vorm van inwijding. De reis in de duisternis komt in de mode, waarbij men niet meer uit verschillende uitgangen moet kiezen, maar eerder over een smalle steg moet balanceren in het duister, terwijl men het gevoel heeft zich boven een diepe afgrond te bewegen. De rituelen zijn anders. Later bij de Poseidonische inwijdingen is het bv. belangrijk dat men bepaalde symbolische gaven meeneemt op de "reis" der inwijding en dezen allen op de juiste plaats en wijze onderweg weet te deponeren. Maar ga je de betekenis van de proeven bij werkelijke of "hoge" inwijdingen na, dan blijft steeds weer het lichamelijke een rol spelen, terwijl de werkelijke problemen eerder een innerlijke vuurproef betekenen.

Dit komt goed tot uiting in een inwijdingsrite die gebruikt werd in Egypte tussen 2600 en 2200 v. Chr. Hier was de lichamelijke beproeving niet bepaald zwaar. Maar de zoeker naar inwijding werd onder hypnose gebracht, waarna hem een reeks van belevingen gesuggereerd werd, die op zijn minst genomen verbluffend mag heten. Onder de gebruikelijke beelden behoorde het denkbeeld door een slangenkuil heen te wandelen, over een veld vol vlammen te gaan enz. Bij dit alles was maar één ding van werkelijk belang: de zoeker naar inwijding moest een zeer groot zelfvertrouwen ontwikkelen en zijn bestemming en doel in afwijkende omstandigheden voortdurend voor ogen weten te houden. Men mag dus in al deze gevallen wel stellen dat de oude elementen a.h.w. de omkleiding van de ware mens vormden volgens het denken van de inwijders.

In deze dagen echter zal men vaak lachen over de eenvoud van hen, die in die oude elementen als basiswaarde van alle bestaan geloofden. De mens van heden kan immers zo veel weten? Maar de vraag blijft bestaan, of moderne mensen met hun grotere feiten, kennis en al wat zij omtrent stellingen en theorieën weten, dezelfde erkenning van eigen doel en de kracht om eigen ik ten koste van alles daarop te blijven richten, nog kennen. Want dat is het wezen van een ware inwijding.

De oude elementen hebben natuurlijk ook elders een rol gespeeld en waren bv. zeer belangrijk in de oude alchemie. De oude elementen werden tekens, aanduidingen van toestanden, optredende bij de enkele bestanddelen, waaruit volgens de oude alchemisten alles was opgebouwd. Vinden wij echter een indeling, gebaseerd op de oude elementen niet nog heden terug in bv. de astrologie, waar de tekens in werking en wezen volgens de oude elementen worden gerangschikt. Zelfs wanneer wij naar de psychologie kijken, vinden wij daarin een indeling van temperamenten bv., die doet denken aan deze astrologische en kennelijk ook gebaseerd is op deze indeling volgens de oude elementen. Voor de mens heeft deze indeling kennelijk een betekenis, die uiterlijk ontkend kan worden, maar in zijn benadering van de feiten toch steeds weer op de voorgrond zal komen.

Men zou zich overigens toch eens af moeten vragen waarom men die indeling in 4 soorten, met een mogelijke sublimatie tot vijf typen, zo vaak tegenkomt bij de mensen en waarom men vooral in de minder exacte wetenschappen die indelingen zo lang blijft hanteren. Mijn antwoord op deze vraag is velen mogelijk te eenvoudig. Maar waarom zou je de dingen ingewikkelder maken dan nodig is? De mens leeft nu eenmaal in een wereld van tegenstellingen. Hij kent een lichamelijke tegenstelling, die men goed en kwaad kan noemen. Ook geestelijk kent hij een soortgelijke tegenstelling, die tussen licht en duister. Het is, of wij opeens de mystiek van Paulus ontmoeten, die immers ook spreekt over de hoogte en de diepte, de lengte en de breedte en zo eveneens een dimensie meer hanteert, dan in stoffelijke afmetingen kenbaar wordt. Ik meen, dat het getal vier zowel voor de elementen als bij andere indelingen, iets te maken heeft met een extra dimensie, die de mens bezit. Dit is een dimensie die volgens mij ook niet uit te drukken is in tijd, maar die je het beste zou kunnen omschrijven als vermogen of potentiële energie.

Als vanzelf kom ik - ik zit nu eenmaal graag in de oudheid - weer terecht bij de mens van de oudheid. Voor deze mens was het leven een voortdurende confrontatie met de godenwereld. De mens wilde weten, wat de goden te zeggen hadden. Hij meende dat de goden bv. tot hem spraken uit de sterren - die lettertekens vormden. Waarbij dan de verschuivende sterren dicht boven de horizon uitspraken deden, die de bedoelingen van de goden voor de mens leesbaar maakten. Of zo dacht men. Dit beeld van goden, die tot de mensen spreken en met die mensen kunnen samenwerken, nam men toen wel heel ernstig. Het: zo boven, zo beneden: nam men in die dagen letterlijk. De auguren meenden dat je alles wat in de sterren staat, ook in de lever van bv. een schaap zou kunnen aantreffen, in het hart van een levende mens, ja, zelfs in de figuren die op de graantafels van het orakel door heilige vogels worden gepikt, wanneer zij de gekleurde graankorrels eten. Want alles wat boven is, is ook beneden. De wil van de goden is niet alleen maar kenbaar boven de menselijke wereld, maar wordt altijd in het geheel van het menselijke bestaan en de gehele wereld eveneens kenbaar.

Dit voert tot het denkbeeld dat alles, wat je materieel doet, durft zijn, durft beleven, ook inwerking heeft op de wereld van de goden. Je zou kunnen zeggen: Wat de goden in mij waarmaken, is alles wat ik kan zijn en leven. Ik kan nooit lichamelijk verder gaan dan ik geestelijk ben of omgekeerd enz. Het ik is een eenheid zelfs wanneer het erop lijkt, dat lichaam en geest los van elkaar kunnen staan en functioneren. Het is uit dit denkbeeld dat de mens voor zich een relatie probeert op te bouwen met het tijdloze. In bepaalde mythen eet de tijd zijn eigen kinderen. De mens is echter niet tevreden met het einde van de tijd door de tijd. Daarachter moet nog iets bestaan, zo stelt hij. Achter de tijd ligt in het denken van de meer bewuste mens een andere werkelijkheid, een nieuwe poort. Men heeft wel eens gezegd: de mens staat tussen de zuilen, die de wegen van bewustwording zijn. Maar de zuilen zijn overkluisd en de zuil, die daarop rust, voert het ego eerst tot de werkelijkheid.

Dit is voor u mogelijk een soort geheimtaal. Maar ik heb deze ontleend aan sommige logesystemen die op hun beurt hun beeldspraak ontleenden aan de levensboom en wel de schematische. Hierbij zijn twee uiterlijke wegen, die beiden voeren van chaos tot bekroning. Maar de middenweg is de weg van de mens. De mens is verbonden met de verschillende punten van lering, maar zal innerlijk ook bepaalde fasen door moeten maken, tot hij één wordt met de messiaanse werking en beleving. Vandaar komt hij tot de kroon. Sommige groepen stellen nu dat Kether, de kroon, niet de uiting van het goddelijke zelf is, maar slechts het kenmerk van een menselijke voleinding. Waar de menselijke voleinding bereikt wordt, zo stelt men dan, begint de weg naar de geestelijke voleinding, die eveneens bereikt moet worden.

Het is een opvallend geheel van symbolen, vooral omdat dergelijke denkwijzen - zij het anders uitgedrukt - reeds bestonden in de dagen dat de mensen nog goden aanbaden, die niets anders waren dan gepersonifieerde natuurkrachten. Deze denkwijzen bestaan reeds in volkeren, volgens welke Bel nog neerdaalde in de geheime tempel boven op de Ziggurats in de vorm van een bliksemstraal en de god van wijsheid met zijn groene mantel en zonderling kromzwaard soms als een wolk van regen op de aarde neerdaalde, de mensheid in nevelen hullende en gelijktijdig zijn uitverkorenen in die nevel alles openbarende, wat hij moest weten. Zelfs in die dagen had men reeds het gevoel: wanneer ik inga in de wereld van de goden, bereik ik nog niet het einde. Er is nog een weg, die verder moet voeren. In een deels neer gebeitelde legende staat zelfs ongeveer als volgt: Gij zult treden voor de hof der goden en zult hun werkelijke gestalten zien, Ishtar in haar twee gedaanten, die van de verschrikkelijke en van de moeder, Nabu, de wijze, is advocaat en rechter enz. En indien gij hun oordeel doorstaat, zullen zij u de poorten openen naar een land, waarin gij zult reizen tot gij zijt zoals zij en verder kunt gaan naar het pad van de grote macht, dat voert door nog andere landen.

Zo lang geleden waren er dus reeds mensen die dergelijke denkbeelden koesterden. En kijk je naar de wijze waarop zij dit uitbeeldden, dan ontmoet je de zon met vier extra lijnen, die later weer betekenis schijnen te hebben bij vuur enz. Zodat de conclusie niet geheel ongewettigd is, dat men reeds denkbeelden kende omtrent een viertal oer-uitingen of elementen. Wat verwonderlijk is. Ik citeer iets, wat ten dele overgeleverd is, maar zover mij bekend nooit werd vastgelegd, daar het tot een inwijdingsritueel behoorde: "Gij treedt de aarde en loopt over de wateren, maakt uw vleugels uit vuur en bedwingt de koepel der hemelen, tot gij zult wandelen boven de sterren". Zit daar een verwijzing naar de vier oude elementen in of niet? Maar de bedoeling is kennelijk een beheersing te erkennen die de ingewijde zou bezitten. Het geheel vormt kennelijk het symbool van iets, wat meer dan een mens is.

Wanneer je een oude filosoof in Griekenland dan hoort uitroepen, dat "het licht" in hem de enige werkelijkheid is, zo vraag je je toch wel af, of deze ook niet de een of andere inwijding heeft doorgemaakt. Het licht in mij, dat de vereniging is van de elementen, dat de uitdrukking is van mijn totale waarde en waardoor ik in mijzelf besef, wat juist is, zo horen wij een andere ingewijde of meester uitroepen. Ik houd van die formulering. "Ik houd meer van een mens die zich laat geleiden door het licht in zijn wezen, dan van iemand die zich houdt aan zijn geweten". Waarbij men tegenwoordig zijn geesten kennelijk bovendien achter slot en grendel pleegt te houden en het alleen op zondag soms even in verschijning laat treden.

Bovendien is geweten voor mij geen aangename term, omdat men daarmee schijnt te willen zeggen dat er in elke mens een soort ingebouwde wet bestaat. Ik zou zeggen: neen, dat is geen ingebouwde wet, maar een ingebouwde openbaring, als u al op dit ingebouwd staat. Een dergelijke openbaring schept een mogelijkheid tot harmonie met alles wat er in de kosmos bestaat. Ook de mensen uit een verder verleden beseften dit kennelijk reeds. Maar bij hun uitspraken zal men zich voortdurend voor ogen moeten stellen, dat voor hen al het zijnde was opgebouwd uit de vier oude elementen, ook zichzelf. Indien wij zo zouden denken, zouden wij ook moeten stellen, dat alles wat wij in onszelf aantreffen, het resultaat is van een evenwicht of werking tussen deze elementen. Wanneer je dan bovendien later hoort van een wereldether, die alles doordringt en leven geeft als een vijfde element, dan zeg je niet: Men wist niet wat zuurstof was, maar besef je: De filosoof heeft aan het licht in de mens ook nog weer een afzonderlijke gestalte willen geven.

De tijd gaat verder, want die staat voor de mensheid nooit stil en zo komen ook wij nu bij de modernere tijden terecht. Oude elementen zijn voor velen nu een wat glimlachend te beziene indeling van primitievere mensen, die nog niet beter wisten en de verdelingen van de kosmos in waarden en cijfers is natuurlijk ook maar onbeholpen speculeren. De mens van heden weet beter, beheerst alle cijfers, werkt met computers en tweetalige systemen. Toch spelen de oude elementen en denkwijzen ook in uw dagen nog steeds een rol, zeker in de mystiek. Wij treffen dergelijke oude wijsheden aan bij elke groepen mensen, die naar bewustwording wil streven, zien de oude waarheden herleven in elke mens, die probeert in zich een confrontatie tot stand te brengen tussen u, wereld en de eigenschappen van die wereld. Want voor een dergelijke mens is de innerlijke bereiking steeds weer een overzien van de bestanddelen, waaruit alles - geestelijk gezien - bestaat. En daarnaast zie je dan de eenheid van alle dingen, die de waarde van alles bepaalt.

In de Egyptische bloei was er een inwijding die men nu nog wel kent als de piramide-inwijding. Waarover men heel wat humbug pleegt te vertellen, maar die wel degelijk bestond. Het was een Zonne inwijding. Wat zegt men bij de plechtigheid? Hij gaat in tot het duister: de aarde. Hij gaat over het water - dat inderdaad te vinden is in de knik van de Pyramide gang. Hij gaat opwaarts langs de treden, door de vernauwing voert zijn weg en hij schrijdt door het vuur - of dit echt vuur is geweest weet ik niet, maar onmogelijk is het natuurlijk niet dat men werkelijk vuur gebruikte in plaats van het een of andere symbool. En zie, hij gaat naar het graf. Want hij, die één wil worden, moet eerst uiteenvallen, tot hij, uiteengevallen in alle bestanddelen, hij beseft wat de kracht is, waardoor hij bestaat. Dit zijnde kent hij de drie geheimen. En de drie geheimen erkennende, zal hij zich uit zijn graf verheffen. De derde dag zal hij naar buiten treden en jubelende zal de mens uitroepen: Ziet, Osiris is herboren.

Ik geef het citaat in een vrije vertaling. Het komt aan op het vreemde beeld van de Egyptenaren, dat je, om bewust te kunnen worden, "uiteen" moet vallen. Of is dit wel zo vreemd? Om de werkelijkheid te vinden zul je allereerst moeten beseffen, dat alles wat je denkt te zijn, waan is of tenminste van zeer ondergeschikt belang. Je moet beseffen dat hetgeen werkelijk voor het ik belangrijk is, niet zozeer kan worden uitgedrukt in eigenschappen en verdiensten, maar eerder afhankelijk is van de kracht, die het 'ik' zijn inhoud mogelijk maakt en a.h.w. het ik als een afzonderlijke eenheid in stand houdt. Dit houdt bovendien in, dat de zoeker naar inwijding de bindende, de levengevende kracht zoekt te vinden, de kracht waarin het weten der eenheid bestaat. O ja, het heeft andere namen, zoals de steen der wijzen, of de spiegel der wereld. Wat namen zijn voor een begrip dat de mens toegang verschaft tot de werkelijkheid en hem een beheersen mogelijk maakt van de illusies, die de mens in plaats van die werkelijkheid pleegt te stellen.

Uit het hele verhaal over de elementen komt voor mij als belangrijkste het volgende naar voren: Wat wij nodig hebben is een besef, niet een weten in de menselijke zin van het woord, daar het besef geen feiten omvat. Het besef is eerder een balans van krachten, een gevoel van evenwicht om het zo eens uit te drukken. Wanneer je dit verkregen hebt, wordt al het andere onbelangrijk.

Over werkelijke inwijdingen is maar heel weinig naar buiten toe bekend geworden; toch treffen wij een Grieks geschrift aan, waarin een ingewijde wordt beschreven en hem door een tweede persoon wordt gevraagd, hoe hij eigenlijk zover is gekomen. Waarop de ingewijde een soort keerzang met de tweede persoon aanheft, die doet denken aan frater Venantius. Want elke strofe eindigt: en zo is het gekomen - maar dan op zijn Grieks natuurlijk. O.m. zegt de ingewijde:

"Ik vond mijzelf en zag mijzelf niet. Ik werd mijzelf en kende mijzelf niet. Toen kende ik mijzelf en zag ik mijzelf en beschouwde de wereld. En ik kende de wereld niet. Daarna werd ik de wereld en kende in haar ik mijzelf. Zo werd ik mijzelf en werd ik tot de kracht, die wetend ik nu ben".

Wat uit de aard der zaak een verkorte en vrije vertaling is. Maar stel je het eens voor, probeer je dit proces eens in te denken. Bij de inwijding verlies je jezelf helemaal, want alles wat je geleerd hebt is niet belangrijk meer. Het gaat alleen nog om de kracht zelf. Wat je geleerd hebt, zal nog wel ergens betekenis hebben, maar voor jou niet meer, omdat het een betekenis zou moeten hebben in het geheel der dingen en niet in een klein stukje van de werkelijkheid. Alles wat je over jezelf dacht, blijkt onjuist te zijn. Je beseft dat je jezelf nooit waarlijk hebt beseft als deel van het geheel, maar eerder beschouwde als een tegenstelling tot het geheel. Daarom moet je ook je in voorstelling kwijt om eerst dan van uit het licht, vanuit die eigenaardige balans van krachten, die alleen nog een besef van bestaan toe laat, maar zelfs een omschrijving van dit bestaan met een ik, bouw je dan opnieuw een weten op.

Je vraagt je af ben ik begrensd? Ben ik? Wat ben ik? En heeft men beseft, dat men ook als deel van het geheel tot als een afzonderlijke factor daarvan in verschijning kan treden, zo zal men beseffen: Ik besta niet alleen. Wat is er rond mij? Dan zie je al het andere, maar herkent ook daarin hetzelfde, wat de basis is van jouw wezen en stelt dus: Ik ben ik, maar al het andere ben ik ook... Een dergelijke inwijding betekent volgens mij een opheffen van de begoocheling, een terugkeer tot de werkelijkheid van het bestaan, het erkennen van het ego als een bestanddeel van de totaliteit. Je zult veel moeten overwinnen om zover te komen, dat is duidelijk. Maar voor de rest zou het symbool van een mens, die voor de raad der goden komt te staan en geoordeeld wordt om dan mogelijk een andere weg te gaan volgen op deze inwijding kunnen slaan.

Trouwens: in het Egyptische dodenboek vinden wij ook bepaalde strofen, die hieraan doen denken. Wanneer je over de stroom komt, ga je langs verschillende trappen, portalen, wachter en gevaren. Ik weet wel, dat het karakter van het dodenboek althans uiterlijk een magisch karakter heeft. Want het geeft spreuken, waarmee men alle wachters kan bedwingen. Ofschoon voor iemand die meer weet, de spreuk alleen een aanduiding is van hetgeen de mens zelf moet zijn om verder te kunnen gaan. Maar goed. Je komt voor de hof der rechters. Uit de hallen der herinnering komen je daden weer tevoorschijn en alles wordt gewogen. De dode geeft antwoord op de vragen der rechters en wanneer zijn leven gewogen wordt, komt ten laatste Maat, die haar veer der genade in de weegschaal werpt aan de kant van het licht. Indien de schaal ten goede doorslaat, zo zegt een versie van het dodenboek: "Staat de herrezene zo groot als de goden, zo groot als de goden, volgens mij is dit de sleutel hier."

Wij worden omgeven door krachten, die wij niet kennen. Maar wanneer wij die krachten alleen vanuit onszelf zonder meer leren kennen, hebben wij nog niets bereikt. Het is zoiets als weten dat er een tramhalte is, maar niet weten of die tram nog rijdt. Ken je het geheel en maak je het waar, dan ben je één met de erkende kracht. Je bent er a.h.w. gelijkwaardig aan geworden, omdat in de kosmos groot of klein in feite onbelangrijk is. Het gaat altijd weer om zijn, bestaan. Alles wat is, is ook belangrijk en de belangrijkheid van alles, wat wezenlijk bestaat is kosmisch gezien, gelijk. Het bestaan ervan is de essentiële waarde, die alles overtreft.

Maar ik moet oppassen dat ik niet te ver doordraaf. Dat gebeurt mij wel eens meer. Eens ben ik begonnen de mensen wat over de Romeinse tijd te vertellen. Ik kwam toen op tandverzorging en tandartsen terecht en voor ik het wist, had ik meer dan een half uur menselijke tijd alleen maar over tandartsen gepraat. Zoiets moet ik natuurlijk voorkomen.

Alles is onderdanig aan wetten, zo spreekt de mens. Maar wat is een wet eigenlijk? Een wet is volgens mij een regel van verhoudingen, een relatie uitdrukking die, zover wij weten, steeds weer bestaan. Zolang ik vanuit mijzelf leef, leef ik in een wereld van wetten, kosmische, natuurkundige enz. Maar op het ogenblik dat ik de functie van het geheel begrijp, is de wet een eigenschap van mijzelf geworden. Zolang je mens bent, zul je, volgens je eigen begrippen, balanceren tussen goed en kwaad. Maar zodra je één bent geworden met het Al, is er geen goed en geen kwaad meer. Er is alleen nog bestaans-besef, 'Ik'. En dat is alleen nog maar een relatie met de totaliteit, een perfecte harmonie. Wanneer ik iets doe, is dit alleen maar een functioneren van het geheel, dat toevallig via dit 'Ik' tot uiting komt, niet meer een persoonlijk reageren. Als mens moet je werken met wetten en regels, met vormen van oefening. Maar zodra je in jezelf de inwijding vindt, blijft je uiterlijk mens, maar alle wetten en regels zijn, zover zij kosmisch van waarde zijn, voor jou vanzelfsprekend terwijl alle andere wetten en regels van de mensen voor jou niet meer van belang zijn. Dat verklaart misschien ook, waarom iemand gedichten kon maken die schijnbaar handelen over atomen e.d., maar dan wel in China en rond 3600 v. Chr. Zoals duidelijk maakt, hoe iemand begrippen als microkosmos en macrokosmos kan hanteren, terwijl hij deel uitmaakt van een volgens westerse normen zeer onontwikkeld volk, dat doet aan maanverering - rond 900 n. Chr. in zuidwest Afrika.

Wanneer je dergelijke dingen bezit, besef je: die mensen bezitten het begrip, de innerlijke kennis wel, maar beschikken niet over de nodige termen om het besepte volgens onze normen juist uit te drukken. Een nadeel hiervan is dat gewone mensen vaak vol bewondering zijn voor dergelijke "profeten" en hun woorden letterlijk gaan nemen, zeggende: zo is het en niet anders. Wanneer iemand zegt: de aarde is het centrum van de kosmos, zo is dit persoonlijk waar, omdat deze mens leeft op die aarde en zo vanuit die aarde de kosmos beleeft. De aarde is en blijft, ook voor de ingewijde, het centrum van zijn huidige belevingen. Maar dat betekent nog niet zoals de volgelingen dan menen te mogen stellen, dat de gehele kosmos rond de aarde draait. Je kunt terecht zeggen, dat de zon de vader van de aarde is, want alleen door de zon is leven zowel als dood op aarde mogelijk en dus ontwikkeling. Wie dit zegt, heeft werkelijk volkomen gelijk. Hij kan dan zelfs een voorstelling maken van die zon als een weldoende Aton, die met stralen vol handjes zegent, of straffend naar de wereld grijpt. De zon is echter ook nog heel iets anders.

In de oude tijd drukte men de dingen meestal uit vanuit een persoonlijk standpunt, omdat objectievere normen en uitdrukkingmogelijkheden eenvoudig niet voorhanden waren. Ik denk aan de mooie ode aan Aton, gedicht door Ichnaton. Daarin geeft hij zijn persoonlijke ervaring en toch ademt het geheel gelijktijdig een erkenning, die boven de mogelijkheden van zijn tijd uit schijnt te gaan, maar die in de woorden niet uitgedrukt wordt. Er zijn waarheden die je als mens en zelfs als geest pleegt te vergeten. Elke mens, of hij dit nu beseft of niet, is voor zichzelf het centrum van de kosmos. De inwerkingen, die hij constateert in en op zichzelf, zijn voor hem de oude elementen. Dit feit wordt in verschillende grondwaarden, die altijd in de mensheid geleefd hebben, mede uitgedrukt. Zo blijft men zich zien als kern van het bestaan, tot men beseft één te zijn met alle elementen, machten, werkelijkheden. Wat heus geen sprookje is.

Denk eens aan uw eigen leven. Hoe komt het dat u leeft? Zeker hebt u lucht nodig. Water hebt u niet alleen nodig, maar het is zelfs het voornaamste bestanddeel van uw lichaam. Andere materialen en elementen zijn in dit lichaam eveneens opgenomen, terwijl het geheel kan functioneren door het feit, dat binnen dit lichaam een omzettings- en verbrandingsproces plaats vindt. Daar hebben wij alleen reeds in het lichaam van de mens de oude elementen en zelfs de ether kunnen wij er bijhalen, want in het stoffelijke geheel van de mens schuilt ook nog de bezielende geest. Volgens mij leeft de mens nog steeds deze elementaire situatie van het 'ik', zelfs wanneer hij met zijn mentale mogelijkheden veel verder gevorderd is en de complexiteit van de wereld veel juist en uitvoeriger weet te omschrijven.

De kern van de mens blijft, naar ik vrees - uitgaande van de nu algemeen geldende normen van besef - primitief. Zelfs inwijding en bewustwording berusten niet op een afstand doen van deze primitiviteit door een je overleveren aan een wereld vol van grotere complexiteiten. De bewustwording is eerder een terugkeren tot datgene wat de tot essentie van de mens behoort en waaruit de elementen enz. als verschijnsel tot aanzijn plagen te komen: de kracht, die in

hemzelf leeft. Wordt deze innerlijke kracht eenmaal beseft, dan is het voor de mens of die kracht opeens alles harmonisch samenvoegt, zodat de mens niet meer bewust is in tegenstellingen, maar eerder komt tot een ervaren van eenheid, waarin het geheel van de kosmos ervaren wordt als een deel van het eigen 'ik' en zo aanvaard kan worden, zelfs wanneer zij volgens menselijke normen inwerkt op dit 'ik'.

Zover kun je komen, wanneer je begint met opmerkingen over de oude elementen. Waarmee ik het mijne gezegd heb. Indien u nog iets te zeggen hebt, hoor ik dat dan nu wel.

Reactie: Een oud verhaal dat wij al vaak hebben gehoord: Al is één. Wat u zegt komt daar ook op neer.

Antwoord: Inderdaad. Dat is nu juist het vreemde in uw wereld. Wanneer wij zoeken naar de waarheid zonder begrip voor de interrelatie tussen alle bestaan, wordt alles ingewikkeld en nog ingewikkelder. Maar wanneer wij tot een waarheid komen en deze op zich beschouwen, blijkt zij uitermate eenvoudig te zijn... Je kunt zelfs zover gaan dat je, na veel complexe berekeningen en stellingen, gaat zeggen: de basis van al het bestaande is een en dezelfde: energie. Het is de wijze waarop die energie zich t.a.v. de omgeving als een begrensd veld manifesteert, waardoor de illusie van het partikel tot stand komt. Zo wordt de illusie van de materie opgebouwd, die voor de mens, zijn mogelijkheden en begrippen, voorlopig de betekenis van een vaste en hanteerbare waarde zal verkrijgen. Wat waarheid is.

Je kunt de zaak op 1000 verschillende wijzen benaderen en zeggen: dit is deze energie en dat is weer een andere vorm ervan. Maar zodra je energie in zich wilt gaan omschrijven, kun je alleen nog maar zeggen: Energie is in feite een potentie. Waarvan kun je daarbij niet eens bepalen. Het is een vermogen of mogelijkheid van werking of verandering die bestaat. Maar wat die energie in wezen is, weten wij niet. Het enige waarvan wij zeker zijn, is het feit dat energie voor ons eerst kenbaar wordt door werking. Ons begrip van energie is gebaseerd op de manifestatie van die energie in verschijnselen.

Je kunt regels stellen omdat in bepaalde omstandigheden een bepaalde energie steeds weer tot uiting zal komen, zodat je bij een potentieel voor degelijke omstandigheden ook aan kunt nemen, dat een dergelijke energie - zelfs berekenbaar ten aanzien van het kenbaar wordende deel daarvan - aanwezig is. Maar wat die energie in feite is, weet je daarmee nog steeds niet. Wanneer iemand stelt: De kern van alle energie is de oerkracht - of God - zo heeft hij in feite nog niets gezegd, want hij heeft niets omschreven, doch eenvoudig een stelling gebruikt om een verklaring voor het optreden van de energie te verschaffen. Maar als je God - of de oerkracht - eenmaal beleefd hebt, zul je de relatie tussen alle vormen van energie aanvoelen en zo begrijpen, ook al kun je dit niet wetenschappelijk aanvaardbaar formuleren.

Ik meen trouwens dat de mens van energetische verschijnselen meer zou kunnen gaan begrijpen wanneer hij alle vormen van energie, die hij kent, als een eenheid zou gaan hanteren. Dan is het altijd hetzelfde? Natuurlijk: de kern van alle verschijnselen is steeds weer dezelfde, ongeacht de verschillen in uiting, die optreden. Wat een waarheid is, die eenvoudig lijkt, maar toch de moeite volgens mij wel waard is haar eens te overdenken. Mensen blijven soms op weg naar de eenvoud steken, omdat zij geen afstand willen doen van verschillen. Er zijn op aarde groepen mensen al bijna 2000 jaren bezig te spreken over verlossing en de Verlosser. Steeds hetzelfde verhaal. Er is een waarheid in verborgen, die van groot belang is voor elkeen die haar weet te vinden. De christenen zouden m.i. tot veel betere resultaten komen, wanneer zij die waarheid eens wat luider zouden laten spreken en zich minder bezig zouden houden met details die in feite onbelangrijk zijn.

Wat mijn betoog betreft: het is een mogelijk niet geheel geslaagde poging om u te doen beseffen, dat achter alle details en schijn een enkele waarheid ligt, die eenvoudig en onveranderlijk is. Mogelijk bereikt u de verlichting niet in dit leven. Dan zal er mogelijk een nieuwe incarnatie komen en nog één en nog één. Maar wanneer je nu maar de zin daarvan begint te beseffen, ben je toch al een aardig stukje op weg naar de innerlijke vrede, waaruit het werkelijk bewustzijn kan ontwaken.

Ik ontdek, dat ik bijna weer ontaard was in een van mijn beruchte monologen. Maar ja, daar heb ik op aarde training in gehad: de tweede fles claret was voldoende. Dan praatte ik door, tot ik ontdekte dat zij mij naar bed gebracht hadden. Want het leven heeft vele facetten en vele goede zijden. Een daarvan is het volgende: Wanneer je al van de kok eet, kijk dan niet in de keuken. Maar als je werkelijk gegarandeerd goed wilt eten, ga zelf in de keuken staan en pas op dat een ander hetgeen je maakt, niet op smikkelt.

Reactie: Maar als je zelf in de keuken staat, lust je niets meer.

Antwoord: Dat gebeurt alleen de slechte kok. Want de slechte kok verzadigt zich aan de geuren van wat had kunnen zijn. De goede kok ziet de perfectie naderen en proevende verlustigt hij zich in hetgeen hij bereikt heeft.

Wat ook filosofie is, daar het niet alleen voor de kok geldt, maar eigenlijk voor alles wat je doet. Ik ken mensen die zeggen: ik ben zo druk bezig met iets te doen, dat ik te moe ben mij over de gevolgen daarvan nog druk te maken. Maar wanneer je iets werkelijk helemaal goed doet, voed je je met de gevolgen, omdat die je de kracht geven om weer verder te streven. Daaruit groei je geestelijk en soms ook stoffelijk.

Uw gebrek aan vragen neem ik u niet kwalijk. Wanneer iemand mij een dergelijke reden gehouden zou hebben, zou ik ook niet meteen geweten hebben, wat te zeggen en te vragen. Wanneer ik dan toch mijn mond open had willen doen, zou ik waarschijnlijk zijn blijven steken bij de vraag of er nog ergens een goede Amontillado was aangekomen of zoiets.

Laat mij tenslotte nog eens stellen, wat ik geprobeerd heb voor u duidelijk en enigszins aanvaardbaar te maken:

Wij zien verschillen en onderscheid, omdat wij de samenhangen in het geheel niet geheel kunnen begrijpen. Zodra wij echter de samenhangen gaan zien, beseffen wij de eenheid. De kern van alle samenhangen ligt voor ons in onszelf verborgen; zo wij onszelf vinden, vinden wij onze werkelijke wereld. Indien wij in onszelf de waarheid vinden, hebben wij de illusies van de wereld meteen overwonnen. Dat had ik u alleen maar willen zeggen.

Ongetwijfeld heb ik daarvoor veel woorden gebruikt. Maar gun mij het genoeg mijn besef op mijn eigen wijze tot uiting te brengen. Na de pauze komt er een andere spreker die mogelijk veel goed kan maken, wanneer mijn betoog u niet interesseerde.

Ik dank u voor uw aandacht.

Goedenavond.

ZELFBEHEERSING

Goedenavond, vrienden.

Wij zitten nog steeds vastgebakken aan een geestelijk onderwerp. Indien u een voorstel wilt doen en zo bepalen welke benadering voor geestelijke waarden wij zullen gebruiken, kunt u uw gang gaan.

Reactie: Zelfbeheersing (enz.)

Antwoord: De een roept zelfbeheersing en de ander roept: doe het zelf maar. Dat zijn zo van die dingen. Maar laten wij ons dan maar eerst eens af gaan vragen wat zelfbeheersing eigenlijk is. Veel mensen menen dat zelfbeheersing bestaat uit een je mond houden ondanks alles en ondertussen een halve beroerte krijgen. Wat niet bepaald juist is. Zelfbeheersing berust op een besef van hetgeen je bent, wat je denkt, hoe je reageert, om zo in staat te zijn de uitingen van de eigen persoonlijkheid aan de noodzakelijkheden rond je voortdurend aan te passen.

Wat eenvoudig klinkt. Maar hoe moet je die stellingen nu verder duidelijk gaan maken? Ik heb eens een mens gekend die bekend stond om zijn ontzettend grote zelfbeheersing. Deze man had nogal eens ruzie met zijn vrouw. Dat is niets bijzonders, want het komt zelfs in de beste families voor. Wanneer de vrouw het een en ander zei, beschouwde de man het als een teken van een ijzeren zelfbeheersing, wanneer hij niets terugzei en eenvoudig stokstijf bleef staan. Waardoor op de duur zijn vrouw hem alleen nog maar als paraplustaander kon gebruiken. De man onttrok zich op deze wijze in feite aan alles, wat hem niet beviel. En zelfbeheersing berust zeker niet op een je onttrekken aan alles, wat je niet bevalt.

De mensen die moeilijkheden krijgen met de werkelijkheid waarin zij verkeren, schijnen meestal te denken: Goed, ik doe maar, of het er niet is. Wat het enige is, wat je als mens niet met succes kunt doen, zonder jezelf buiten alle leven te stellen. Een mens leeft op aarde - wat voor velen mogelijk geen bijzonder aangename plaats is - en moet proberen dat hij door dit leven op aarde wat wijzer wordt. Maar hoe kun je ooit wijzer en rijper worden, wanneer je weigert dingen te zien, die er toch werkelijk zijn? Je moet werkelijk leven en alles wat er in het leven is, ook willen erkennen, zoals het er is.

Ik weet niet of dit nu een grote geestelijke wijsheid is. Maar wanneer je begint alles wat er is eenvoudig eerst eens te aanvaarden en niet meteen zou beginnen te zeggen, wat er anders zou moeten zijn, terwijl je ook jezelf eerst eens aanvaardt, zoals je bent, dan heb je volgens mij een goed begin in het leven. Want elke mens heeft toch iets, wat je een ingebouwd noodlot zou kunnen noemen. Sommige mensen noemen dat karma, anderen weer voorbeschikking. Maar het is er. Een mens heeft nu eenmaal bepaalde kwaliteiten, waardoor hij tijdens het geheel van zijn bestaan steeds weer in een bepaalde richting wordt getrokken. Er zijn eigenschappen die door erfelijkheid en geboorte, zowel als door geestelijke incarnatiedrang tot stand zijn gekomen. De maatschappij voegt daaraan nog conditionering en opvoeding aan toe. Daaraan ontkom je niet. Wanneer je een bepaalde belevingsbehoefte kent, terwijl je in een sfeer leeft en daarom incarneert, kies je nu eenmaal het lichaam, de omstandigheden en zelfs het tijdstip, waardoor de belevingen het meest begunstigd zullen worden. Is het een wonder dat je aan die belevingen niet of slechts met heel veel moeite zult kunnen ontkomen?

Wanneer een mens zegt dat hij zichzelf wil veranderen, dan zegt hij maar al te vaak niets anders dan: ik wil het onmogelijke waarmaken en dan nog met zo weinig mogelijk moeite als maar denkbaar is. Ik heb er geen bezwaar tegen dat een mens zichzelf wil veranderen. Maar wanneer dit nu eenmaal niet of bijna niet te verwezenlijken is, zal hij in het geheel van zijn leven steeds meer moedeloos worden. Want niets is zo frustrerend als een onmogelijke taak willen vervullen. Dat is net zo erg als het vat der Danaïden willen vullen. Volgens mij moet eens mens eerst maar eens beginnen zichzelf en de wereld te aanvaarden, zoals die zaken nu eenmaal bestaan.

Over zelfbeheersing kan ik u natuurlijk heel wat gaan vertellen, wat mooie en edel klinkt. Maar wat haalt het uit, wanneer wij niet eerst de werkelijkheid van het leven onder ogen durven zien? Tot zelfbeheersing kun je volgens mij alleen maar komen, wanneer je bereid bent jezelf te zien, zoals je bent en dan jezelf weet te aanvaarden, compleet met alle tekortkomingen en deugden, zoals men zijn mogelijkheden evenzeer zal moeten beseffen en aanvaarden als eigen onvermogen. Je moet uitgaan van jezelf, met alle zwakke punten en sterke kanten, lichamelijk, mentaal en geestelijk. Dan kun je jezelf ook wel blijven beheersen. Wie aanvaardt dat hij zwakke zijden heeft, zal daarmee de zaak niet veranderen, maar hij kan er in ieder geval voor zorgen dat de schade daarvan niet al te groot wordt. Als je een zwakke maag hebt, zul je daarmee nu eenmaal altijd rekening moeten houden, anders krijg je maagpijn. Het besef daarvan betekent zelfbeheersing t.a.v. voeding enz. Dus eenvoudig rekening houden met de omstandigheden en niet doen, of dat wel even kan wachten.

Er zijn natuurlijk mensen die menen dat je die maagpijn door je wil wel opzij kunt drukken. Je moet maar net doen of je die pijn niet hebt, raden zij anderen. Zinvol is een dergelijke raad natuurlijk niet, maar het klinkt zo flink en wanneer je zelf geen last van je maag hebt, kun je anderen zoiets gemakkelijk genoeg vertellen.

Neen. Mij klinkt het ongeveer als de aanbeveling aan leegdragenden: Je moet flink zijn... Ongehuwde priesters met een redelijk inkomen spreken vol mededogen: Vrouw, de Heer heeft je man tot zich genomen. Het is Zijn Wil. Nu moet je flink zijn. Wat zij kennelijk minder goed beseften was het feit dat de troost voor de vrouw eerder lag in het beantwoorden van de vraag, hoe zij met haar kinderen aan de kost zou komen in het vervolg, dan in de aanbeveling flink te zijn. Wanneer dat noodzakelijk is, zijn de mensen vanzelf wel flink. Troosten bestaat niet alleen uit het spreken van flinke en vrome woorden, maar uit het geven van hulp, waar die op dat ogenblik wel gegeven kan worden. Je kunt niet uitgaan van het standpunt dat ieder en alles aan een ideaalbeeld moet beantwoorden. Zelfbeheersing ontstaat eerst dan, wanneer men alles aanvaardt, zoals het op een bepaald ogenblik is, eigen ik inclusief, en dan op grond van die feiten probeert onnodige conflicten te vermijden en in zo groot mogelijke harmonie met een zo groot mogelijk deel van de wereld te bereiken, wat men gezien de feiten wenselijk acht.

Er zijn verhalen die dit kunnen illustreren. Er was bv. eens een man die een robot maakte, zo goed als er nog geen een op de wereld was uitgedacht. De ijzeren imitatie-mens kon horen, zien, zich bewegen, spreken en zelfs denken. Want er zat een kleine computer in ook. De robot kon dan ook "leren". De baas hield hem altijd in de buurt, zo trots was hij op het werk van zijn handen. Maar zo gebeurde het, dat hij een mop aan een vriend vertelde, terwijl de robot erbij was. De vriend schoot in de lach. De robot informeerde wat dit wel betekende. O, sprak de man. Mijn vriend lacht om mijn humor. Moet je daarom lachen? Wilde de robot weten. Zeker, sprak de man. Humor is iets, waarom je lachen kunt. De robot registreerde die gegevens kennelijk nauwkeurig. Want enkele dagen later, toen de maker weer naar zijn ijzeren vriend keek, begon de robot opeens het geluid van lachen te maken en wel buitengewoon langdurig en hard. Waarom lach je? Wilde de maker weten. Om u, was het antwoord. Nonsens, sprak de maker. Neen, reageerde de robot al lachende, want u hebt mij zelf gezegd, dat humor belangrijk is voor mensen. En dat betekent, dat je moet lachen om alles wat je bespottelijk vindt... De man heeft zijn robot vernietigd, nadat de robot eraan toevoegde: Wanneer ik zie hoe u hier komt en denkt, dat u weet wat ik denk, is dat volgens mij humoristisch.

Vindt u dit geen onzinnig verhaal? Maar er schuilt een menselijke waarheid in. Wij zijn nu eenmaal zo gebouwd, dat wij als mens bepaalde emoties moeten verwerken en dat is vaak weer alleen mogelijk, wanneer wij onze gevoelens ook kunnen uiten. Doen wij dat niet, dan geraken wij innerlijk van slag af. Wie dit beseft, zal het een ander niet kwalijk nemen dat hij soms zijn gevoelens uit. Hij zal ook niet willen vernielen, omdat die uiting hem niet bevalt. Wanneer je wat meer geduld hebt met anderen, heb je minder van die krampachtige zelfbeheersing van node, die verkeerdelijk zo vaak hoog wordt geprezen. Mensen en geesten zijn nu eenmaal wezens die moeten reageren op waarden die in het 'ik' ontstaan. Je kunt niet alles wat je innerlijk bent, afsluiten voor de buitenwereld. Wanneer je dit doet, leef je niet echt meer, dan ben je in feite al een klein beetje dood. Wat je dan moet doen? Proberen je te uiten, maar zoveel mogelijk zó, dat de wereld, de anderen, daarop harmonisch kunnen reageren. Nogmaals: zelfbeheersing is geen kwestie van het onderdrukken van uitingen, maar in de wijze waarop je je uit.

En daarmee heb ik genoeg over zelfbeheersing gezegd. Zou ik verder gaan, dan zou ik mogelijk uw zelfbeheersing te zeer op de proef stellen en wie weet, wat daar dan weer het gevolg van is.

Ik zou nog willen zeggen: Lieve mensen, wij zitten hier. Weet u wel wat dat betekent? Dat 'hier' drukt een bepaalde tijd uit, maar ook een bepaalde plaats en zelfs een bepaalde sfeer, een bepaalde vorm van begrip. Zonder het te beseffen hebben wij tezamen iets in ons allen gefixeerd. Wij hebben in onszelf tijd, ruimte, werking tot een eenheid gebracht die niet meer tenietgedaan kan worden. Dit punt blijft in ons bestaan en hoelang en waar wij ook zullen bestaan, wij zullen dit punt in ons leven op verschillende wijzen altijd weer tegenkomen. Er zijn altijd weer dingen die gebonden waren als werkelijkheid aan ruimte, tijd, ontwikkeling, maar in de mens zonder meer blijven bestaan, en soms zelfs zijn gehele verdere leven blijvend beïnvloeden. Wij zullen altijd daarin samen zijn, ook al zijn wij niet meer feitelijk bijeen. Want wij zijn verbonden met de betekenis, die dit moment voor eenieder van ons heeft gehad. Die betekenis omvat alles, wat hier aanwezig is, mensen en zelfs geesten.

Het is steeds weer de resultante van een geheel, die in je werkzaam is. En deze werking kun je nooit meer uitwissen, zelfs indien je voor je bewustzijn de betekenis daarvan weet te veranderen. Ons werkelijke, ons geestelijke, bestaan is opgebouwd uit vele dergelijke ogenblikken, waarin ruimte, tijd en sfeer samenvloeiende tot een begrip, dat in een gebeuren gestalte kreeg en dan tot een deel van ons eigen wezen wordt. Er zijn altijd weer heel wat verschillende sfeertjes die je roert, heel wat verschillende ogenblikken die invloed zouden kunnen hebben op je verdere bewustzijn en leven. Maar de tijdloosheid van die dingen wordt mede bepaald door de wijze, waarop u in sfeer en gebeuren opgenomen bent.

Het is voor velen moeilijk zich in te denken dat er heel wat invloeden in het menselijke leven zijn, die eeuwigheidswaarde hebben. Dat komt, omdat een mens zich de tijd voorstelt als een lange weg, waarlangs je moeizaam verder sjokt. Menselijk gezien hebt u zelfs gelijk. Probeer je echter eens voor te stellen dat gebeurtenissen voor een mens zoets zijn als dingen die gesorteerd worden in eigen innerlijk. Dan wordt het beeld duidelijker. Er zijn immers zaken die je onmiddellijk in de herinnering haken en die je dan ook nooit meer werkelijk zult kunnen vergeten, zoals er gebeurtenissen zijn en invloeden, die meer in het onderbewustzijn hun plaats vinden en vandaaruit het gedrag blijvend kunnen beïnvloeden, ook al beseft je het niet. Dan beseft u dat de volgorde eigenlijk niet belangrijk is, wel het samentreffen van die verschillende herinneringen of onbewuste invloeden.

Minder snel beseft de mens dat er zaken zijn die hij onmiddellijk vergeet, zelfs wanneer hij er nog mee te maken heeft; zaken die je nooit zullen beïnvloeden, hoe langdurig of vaak zij ook voorkomen – kennelijk, omdat die zaken niet passen bij je wezen en bewustzijn. Maar ook dit is een feit. Omdat je geestelijke bestaan geheel bepaald wordt door dergelijke voor het ik tijdloze ervaringen, zal in alle levens elke benadering van nieuwe feiten mede bepaald worden door de ervaringen van het verleden. Zoals u hier zit, bent u dus allen het product van vele jaren leven en ervaren. Enkelen onder u hebben mogelijk pas een tiental werkelijk belangrijke knooppunten van stemming, plaats en tijd meegemaakt, anderen mogelijk reeds duizenden. Maar die dingen bepalen wat u bent en daardoor mede bent u nu hier. Redeneer nu niet dat u toch vanavond ook wat anders had kunnen doen. Want u hebt het niet gedaan en dat werd mede bepaald door de wijze, waarop in u verschillende ervaringen en invloeden samenwerkten. De inhoud van uw wezen, stoffelijk en geestelijk, heeft een neiging geschapen, waardoor u juist deze dag, op dit uur, naar deze plaats zou komen en waardoor u bovendien reageert op alles wat gezegd wordt, zoals u nu doet. Ik wil daarmee niet betogen dat alles in het leven tevoren reeds vastgelegd is. Geen lotsbeschikking, geen dwang, maar een geneigdheid die zo groot is, dat je daaraan maar heel zelden weerstand zult kunnen bieden.

De mens is als een soort kompas. Een kompas zal altijd het magnetische noorden aanwijzen. Je kunt met dat kompas vele verschillende richtingen uitgaan, je kunt vele verschillende bewegingen aan de naald geven, die vrij draaien kan. Maar de eigenschap van de magneetnaald betekent, dat hij zich altijd weer zal oriënteren op dezelfde wijze en daarmee steeds weer in dezelfde richting zal wijzen. Een mens is niet gebonden aan bepaalde vastgelegde reeksen van formeel bestaande gebeurtenissen. Maar hij is wel gebonden aan zijn eigen ontwikkeling die een voortdurende oriëntatie in de wereld in een en dezelfde richting van leven betekent.

U kunt mij nu tegenwerpen dat een mens toch nog wel eens zijpaden betreedt. U hebt gelijk. Maar men vergeet erbij te zeggen, dat al die zijpaden uiteindelijk weer op dezelfde hoofdweg uitlopen. Je kunt als mens niet blijvend verloochenen, wat je lichamelijk en geestelijk bent. Maar wat je wel ziet ontstaan, is de aantrekking die voor het ik steeds weer een beslissende invloed zal hebben. Hierbij heeft het geestelijk element in de mens een grotere betekenis dan men gemeenlijk veronderstelt. Wanneer je begint om geestelijk juist te reageren, dan zul je daarmee nog niet lichamelijk geheel veranderen. Maar de lichamelijke reacties zullen wel juist zijn in verband met eigen geest en de wereld. Zo kan door een juist reageren, volgens de geestelijke inhoud van eigen wezen een mens die vroeger erg disharmonisch is geweest, opeens zeer harmonisch schijnen. Toch is die mens niet veranderd. Alleen is hij nu zo afgesteld op de wereld, dat hij anders schijnt.

Wat ik mogelijk met een geleend hemelpoortverhaal kan onderstrepen.

Er was eens een ziel die naar de hemel ging. Bij leven was zij de kern geweest van een ingezonden stukschrijver en querulant in juridische zaken. Vandaar dat die ziel niet in de eerste plaats ter hemel toog om zalig te worden, maar om te kunnen protesteren tegen de fouten die leven en dood aankleven. Het is duidelijk dat deze ziel zich ook zou ergeren aan het feit dat de weg naar de hemel door toevallige omstandigheden overschaduwde werd door een zeer actieve donderwolk, terwijl hij op zijn pad naar boven ook nog door een paar regenwolken heen moest klimmen. En Petrus kreeg dan ook de kans van zijn leven om een grote reeks klachten ineens te ontvangen. Maar daar hij een verstandig man is en bovendien in een baard wat katoen toch niet opvalt, stopte hij zich de oren dicht, vroeg elke keer wanneer de klager zweeg: Hoe bedoelt u? Tot deze uitgeput zweeg.

Daar de man verder goed geleefd had, mocht hij de hemel binnen, waar hij, na wat op adem gekomen te zijn, zijn klachten bij de Heer zelf voorbracht. Deze sprak: Ieder moet hier gelukkig zijn. Doe dus alles eens, zoals u meent dat het goed is. Overigens, die regen dreef toevallig boven de Sahelstrook, waar ze met de regen maar al te blij waren. Maar u ziet maar. De man haalde een pasje bij Petrus en ging, met zijn volmacht naar de aarde om eens even alles in orde te brengen. In het begin deed hij heel wat. Maar er was geen reden meer om te mopperen. Nu werd er op hem gemopperd. Maar hij moest met alle dingen rekening houden. Hij ontdekte dat hij niets goed kon doen. Zelfs toen hij zorgde voor tienvoudige oogsten op het land, mopperden velen, omdat het zo onmogelijk was de prijzen op peil te houden. Toe kreeg hij er werkelijk genoeg van en keerde terug naar de hemel. Bij de Heer gekomen, sprak hij tot de Heer: Ik heb eerlijk mijn best gedaan alles ten goede voor eenieder te regelen, maar ik zie er geen kans voor. Nou, sprak de Heer, ik ook niet. Want om de zaken goed te kunnen regelen, zou ik de mensen moeten ontnemen wat ik hen gegeven heb. Een eigen ziel, een eigen persoonlijkheid en een eigen recht op een eenmaal tot begrip komen van alles, zelfs van mijn wezen.

Waarmee ik alleen maar duidelijk wil maken, dat je de dingen niet kunt veranderen, jezelf niet, de wereld niet. Maar je kunt wel een inzicht bereiken, waardoor je alles kunt aanvaarden zoals het is en daarmee nog vrede hebben ook, omdat je beseft dat het zinvol is. Trouwens, wij moeten ook beseffen dat hetgeen wij doen, belangrijker is dan de vorm waarin wij het gieten. Want de vorm is minder belangrijk dan de essentie. En om nog een opmerking te maken: waardeer alles in het leven, maar beseft dat de waardering die je voor anderen hebt, niet meetelt. De betekenis die je werkelijk hebt, is de betekenis die je voor anderen hebt. Wat veelzeggend is. Want de werkelijkheid van ons bestaan is gebaseerd op de eenheid die wij vinden met anderen, op ons samengaan met anderen en het andere. Harmonie is het belangrijkste aspect in ons bestaan, zowel geestelijk als stoffelijk.

Helaas zijn er nogal eens wat mensen die een verkeerd begrip van waarden in het leven hebben. Wij ook, want wij denken zo vaak dat wij het toch wel weten. Waarbij wij de feiten mogelijk wel kennen maar de betekenis ervan onvoldoende beseffen. Vandaag kan een bepaalde interpretatie wel juist zijn, maar morgen zijn wijzelf wat anders, is de wereld veranderd en zal ineens diezelfde interpretatie niet meer geheel juist zijn. Wat een goede slotopmerking kan zijn voor mijn bijdrage. De regel, die vandaag nog geldt, hoeft morgen niet meer of niet meer zo van kracht te zijn. Wat vandaag een weergeven van mens en mensheid op juiste wijze vormt, kan over een jaar reeds geheel onjuist zijn.

Wijsheid is mede beseft voor alle veranderingen, maar zeker niet zonder meer de bereikte formulering van het bestaande. Wanneer je geestelijke wijsheid op wilt doen, moet je beseffen dat geestelijke waarden voor jou ook kunnen veranderen. Je begint eenvoudigweg iets te geloven, maar er komt zeker een moment waarop je wilt weten en gaat argumenteren. Dan is een dogma in de maak. Van het dogma kom je tot een filosofie. Dan is het zaak om te beseffen dat filosofie ook daar verder op kan gaan, waar het dogma neen zegt. De wereld verandert, je beseft verandert en daarmee het geheel van je bestaan, zelfs de betekenis van alles wat in je bestaat verandert voor je.

Dan mag de kern van je geloof in je bewaard blijven, maar zul je er ook voor moeten zorgen dat je dit geloof steeds in de wereld kunt beleven, opdat het geen fossiel wordt van achterhaalde formuleringen, een mummie van wat eens waardevol was. Vandaag is je wetenschap valide, morgen kan het reeds anders zijn. Besef steeds de essentie van je kennis en groei mee. Want wie zich aan uiterlijkheden vasthoudt, groeit niet en komt niet verder.

De gehele wereld is in een voortdurende verandering betrokken, zo goed als de innerlijke mens in een voortdurende staat van veranderingen verkeert. Aanvaard dit. De mens is beperkt door zijn eigenschappen en kwaliteiten, is geconditioneerd tot een bepaalde eenzijdigheid van denken en streven. Daaraan kan hij niets doen. Maar hij kan althans proberen, open te staan voor alle verandering en ontwikkeling en zo zich bewuster worden van zichzelf en zijn wereld.

Goedenavond.

d.d. 11 oktober 1974